

๔๙

สัณฺญา เวท ยิตฺติโรธ

อนุปฺพวิหาร คือธรรมเป็นเครื่องอยู่ตามลำดับ ๙
ประการ ปฐมฌาน ทุตฺตฌาน ตตฺตฌาน จตุตถฌาน อากาสา-
นัญฌายตณฺณาน วิญญูถนัญฌายตณฺณาน อาภิกฺขจัญญายตณฺณาน
เนวสัณฺญานาสัณฺญายตณฺณาน และสัณฺญาเวทยิตฺติโรธ นี่คือ
อนุปฺพวิหาร ๙ ประการนี้

สสว. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

๔๔๓

จุดหมายปลายทางของทุกชีวิต คือการไปสู่อายต-
นิพพาน พระบรมศาสดาทรงเป็นต้นแบบของบุคคลที่สมบูรณ์แล้ว
ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของชีวิตแล้ว ในระหว่างที่ทรงสร้างบารมี
พระองค์ต้องเวียนวนอยู่ในสังสารวัฏยาวนาน ทรงเห็นว่าชีวิต
เป็นทุกข์ ไม่ว่าจะเกิดเป็นพระราชามหากษัตริย์ เป็นพระเจ้า-
จักรพรรดิ ก็ยังไม่พ้นจากทุกข์ ดังนั้นท่านจึงสละราชสมบัติ
แล้วมุ่งแสวงหาหนทางพระนิพพานอันเป็นบรมสุข ด้วยการ
ทำใจให้หยุดนิ่ง จนได้เข้าถึงกายธรรมอรหัต ตรัสรู้เป็น
พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ปฐมวิหารสูตร ว่า

**“อนุปพพิหาร คือธรรมเป็นเครื่องอยู่ตามลำดับ ๙
ประการ ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน อากาสา-
นัญจายตนฌาน วิญญานัญจายตนฌาน อากิญจัญญายตน-
ฌาน เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน และสัญญาเวทยิตนิโรธ
นี่คืออนุปพพิหาร ๙ ประการนี้”**

คำว่า ฌาน หมายถึง การทำจิตให้เป็นสมาธิจนนิ่งแน่น
มีพลัง ใจที่มีพลังขึ้นมาได้เพราะเกิดจากภาวะที่ใจสงบนิ่ง ซึ่ง
ถือได้ว่าเป็นการทำสมาธิ ที่อยู่ในขั้นของจิตที่เป็นอัปปนาสมาธิ
ใจที่รวมเป็นหนึ่งเดียวเป็นสภาวะที่มีพลัง และทรงอำนาจมาก

สัญญาเวทยิตนิโรธ

๔๔๔

เหมือนแสงอาทิตย์ที่สาดส่องมายังโลก เนื่องจากไม่รวมเป็นจุดเดียวกัน ความร้อนของแสงอาทิตย์จึงมีไม่มาก ต่อเมื่อใดที่เรานำเอาแสงอาทิตย์ให้มารวมเป็นจุดเดียวกัน ก็จะกลายเป็นพลังงานที่ร้อนแรง

เพราะฉะนั้น ผู้ที่เจริญสมาธิภาวนาอยู่ในระดับที่เป็นอัปปนาสมาธิ ก็สามารถทำฌานสมาบัติให้เกิดขึ้นได้ การทำให้ให้หยุดนิ่งตั้งเข้ากลางของกลางไปเรื่อยๆ เรียกว่าเป็นการเข้าฌานในหลายๆ ระดับ เมื่อกล่าวถึงฌานสมาบัติซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากการฝึกสมาธินั้น ฌานสมาบัติเกิดขึ้นได้ทั้ง กับนักปฏิบัติในพุทธศาสนา และนักบวชนอกพุทธศาสนา ตั้งแต่ปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน ไหลเรื่อยไปในระดับที่เป็นอรุณฌาน หากผู้ปฏิบัติแม้สามารถทำให้หยุดนิ่งถึงขั้น ได้ฌานชั้นต่างๆ แต่ไม่ได้น้อมนำฌานเหล่านั้นมาไว้ในกลางตัว ก็ยังไม่ถือว่าเป็นสัมมาสมาธิที่สมบูรณ์ เพราะถ้าไม่ถูกกลาง ก็ไม่สามารถดำเนินจิตให้สูงขึ้นไปถึงขั้นสูงสุดที่เรียกว่า สัญญาเวทยิตนิโรธได้ เพราะสัญญาเวทยิตนิโรธนี้มีเฉพาะทางสายกลาง ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น

เพราะฉะนั้น การเข้าฌานสมาบัติทั่วไป หรืออรุณฌานสมาบัติของนักบวชนอกศาสนาที่ทำได้สูงสุดถึงขั้นสมาบัติ ๔

สวนเวทย์นิโรค

๔๔๕

ไม่ได้หมายถึงการเจริญอนุพัพพวิหารธรรม เพราะจะเข้าอนุพัพพวิหารธรรมต้องรวมเอาการเข้านิโรธสมบัติด้วย ที่มีสัญญาเวทยิตนิโรธเป็นขั้นสูงสุด การเข้านิโรธสมบัติเป็นการทำจิตให้สงบ และปลอดจากนิวรณ์ธรรมทั้งหลาย ตั้งแต่ดับจาก กามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสาวิตก สงัดจากวิจาร์ ปีติ สุข ละทุกข์ ละโลมณัสโทมนัสทุกอย่าง จิตเป็นเอกัคคตารมณ์ และเข้ารูปสัญญา ดับรูปสัญญา เข้าไปเรื่อยๆ จนถึงดับสัญญา และเวทนา ที่เรียกว่าสัญญาเวทยิตนิโรธ

นี่เป็นภาคปริยัติอย่างย่อๆ เอาไว้เมื่อไรที่พวกเรานั่งธรรมะได้ดี มีดวงตาเห็นธรรม หรือเข้าถึงองค์พระธรรมกาย ภายในที่ชัดใสสว่าง เมื่อถึงเวลานั้น หลวงพ่อพูดถึงสัญญาเวทยิตนิโรธ แล้วเราจะเข้าใจถึงลักษณะของฌานในระดับต่างๆ ที่กล่าวมาได้ง่ายขึ้น เราจะแจ่มแจ้งทั้งภาคปริยัติและปฏิบัติ เพราะเรื่องของการทำสมาธิมีหลายระดับ การเข้าฌานก็มีเป็นขั้นเป็นตอน เราจะสังเกตได้ว่า ทำไมนักบวชนอกศาสนา ไม่สามารถเข้าถึงพระนิพพานได้ นั่นก็เพราะท่านเหล่านั้นยังไม่ได้น้อมนำใจกลับเข้ามาไว้ที่กลางกาย คือยังไม่รู้จัก และยังไม่พบศูนย์กลางกายซึ่งเป็นทางไปสู่อายตณนิพพาน เมื่อหาไม่พบก็ไม่สามารถบรรลุสมบัติขั้นสูงสุดที่เรียกว่าสัญญาเวทยิตนิโรธได้

สัญญาเวทยิตนิโรธ

๔๔๖

ในมหาปริณิพพานสูตร มีข้อความอยู่ตอนหนึ่งที่กล่าวถึง การเข้าฌานในระดับต่างๆ ของพระผู้มีพระภาคเจ้า รวมไปถึง การเข้าสัญญาเวทยิตนิโรธไว้ว่า เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าทรง ประทานปัจฉิมโอวาทแก่ภิกษุสงฆ์ และพุทธบริษัทที่มาประชุม กันเรียบร้อยแล้ว พระองค์ทรงอยู่ในท่าสี่ทิสยาสน์ ทรงหลับตา เข้าออกฌานต่างๆ คือปฐมฌาน เมื่อพอกจิตอยู่ในปฐมฌาน จนละเอียดแล้ว ก็ออกจากปฐมฌาน ทรงเข้าออกทุติยฌาน พอกจิตให้ละเอียดยิ่งขึ้น และเข้าออกตติยฌาน จตุตถฌานไป ตามลำดับ ทรงเข้าอากาสานัญจายตนฌาน พอกจิตในอรูปฌาน สมบัติให้ละเอียดหนักยิ่งขึ้นไปอีก ครั้นออกจากอากาสานัญ- จายตนฌานแล้ว ทรงเข้าออกวิญญา ฌัญจายตนฌาน อากิญจัญ- ญายตนฌาน และเนวสัญญานาสัญญายตนฌาน จากนั้นก็ทรง เข้าสัญญาเวทยิตนิโรธสมบัติ

ในสมัยนั้น พระอนนทได้ถามพระอนุรุทธว่า “พระผู้มี- พระภาคเจ้า ทรงปริณิพพานแล้วหรือยัง” ก็ได้รับคำตอบว่า “พระพุทธองค์ยังไม่ปริณิพพานแต่กำลังเข้าสัญญาเวทยิตนิโรธอยู่ ต่อมาเมื่อพระองค์พอกจิตในสุดละเอียด ในสัญญาเวทยิตนิโรธ สมบัติแล้ว ก็ออกจากสัญญาเวทยิตนิโรธสมบัติ แล้วถอย กลับมาที่เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน อากิญจัญญายตนฌาน วิญญา ฌัญจายตนฌาน อากาสานัญจายตนฌาน ทรงเข้าออก

สสว. เวทิตนโรธ

๔๔๓

จตุตถฌาน ตติยฌาน ทุติยฌาน ปฐมฌาน เป็นปฏิโลม และอนุโลมย้อนกลับขึ้นไปใหม่อีกครั้งหนึ่ง คือทรงเข้าออกฌานต่างๆไปตามลำดับ ถึงสัญญาเวทิตนโรธแล้ว จึงเสด็จดับขันธปรินิพพาน” เมื่อพระพุทธองค์ดับขันธปรินิพพานแล้ว เกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ เป็นที่ชนพองสยองเกล้าน่าสะพรึงกลัวแก่ผู้ที่ยังมีจิตไม่มั่นคง และกลองทิพย์ ดนตรีทิพย์ได้บรรเลงขึ้นเพื่อสดุดีนอบน้อมพระพุทธองค์

*หลวงพ่อย้อนกลับมาพูดถึงอรุปรพรมชั้นสูงสุดและเป็นชั้นสุดท้ายคือ เนวสัญญานาสัญญายตนภุมิ ที่ได้ค้างไว้ในคราวก่อน คือสูงจากอาภิกญัญญายตนภุมิ ขึ้นไปอีก ๕,๕๐๘,๐๐๐ โยชน์ ก็จะถึงอรุปรพรมชั้นที่ ๔ ซึ่งเป็นอรุปรพรมชั้นสูงสุด ชื่อว่า เนวสัญญานาสัญญายตนภุมิ เป็นที่สถิตของอรุปรพรม ซึ่งเกิดจากอรุปรมาณที่อาศัยความละเอียดประณีตยิ่งขึ้นไป ไม่มีสัญญาอย่างหยาบ มีแต่สัญญาอย่างละเอียดประณีตเท่านั้น

อรุปรพรมผู้ปฏิบัติที่อรุปรพษัณสูงสุดแห่งนี้ได้ เพราะปฏิสนธิด้วยเนวสัญญานาสัญญายตนวิบากจิต ฉะนั้นจึงสถิตเสวยสุขอันประณีตและละเอียดอ่อนเป็นที่สุด มีอายุยืนนาน

*ภูมิวิลาสินี (พระพรหมโมลี)

สัญญาเวทิตนโรธ

๔๔๘

มากกว่าอรุณพรหมชั้นอื่นๆ ด้วยอำนาจแห่งอรุณมานกุศลอัน
สูงสุดที่ได้บำเพ็ญมา ทุกท่านล้วนแต่เป็นผู้ที่ได้สำเร็จอรุณ
ที่ ๔ มาแล้วทั้งสิ้น ก่อนจะได้อมาอุบัติในอรุณพรหมโลกชั้นนี้
พวกนักปฏิบัติธรรมทั้งหลาย ครั้นได้สำเร็จอากิญจัญญายตนฌาน
ซึ่งเป็นอรุณมานที่ ๓ แล้วนั้น ก็ยึดมั่นฝึกฝนในฌานนั้นจนชำนาญ
คล่องแคล่วดีแล้ว ต่อมาก็พิจารณาว่า อากิญจัญญายตนฌาน
นี้ยังไม่เป็นการดีพอ ยังมีได้เย็นใจที่สุด จึงตั้งใจที่จะบำเพ็ญ
อรุณมานให้สูงยิ่งขึ้นไป

ท่านได้คลายความนิยมในอากิญจัญญายตนฌาน มี
ความปรารถนาที่จะให้ถึงอรุณมานขั้นสุดยอดต่อไป ท่านได้สอน
ตัวเองว่า ขอให้ข้าพเจ้าจงมีจิตใจเป็นดุจดั่งว่า หายไปเสียเถิด
จะเป็นการประเสริฐแก่ตัวข้าพเจ้า ตั้งแต่นั้นมาก็เริ่มบริกรรม
ภาวนาคาถาว่า “เอตํ สนฺตํ เอตํ ปณฺธิตํ” ภาวนาอยู่อย่างนี้เรื่อย
ไปไม่หยุดยั้ง เป็นเวลายาวนานตามอำนาจพลังของสมาธิจิต
ส่งผลให้นิวัตรธรรมทั้งหลายสงบระงับ จิตก็แนบแน่นมั่นคงใน
ความสงบประณีตเป็นที่สุดและหลุดพ้นจากอากิญจัญญายตนฌาน
ก้าวขึ้นสู่เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน

ครั้นได้สำเร็จเนวสัญญานาสัญญายตนฌานแล้ว ก็มี
จิตใจผ่องใสเป็นพิเศษ เมื่อดับขันธลง ก็ตรงมาอุบัติเป็นอรุณพรหม
ผู้วิเศษสถิตเสวยสุขอันประณีต อยู่ในเนวสัญญานาสัญญายตน

สํานักงานอธิการบดี

๔๔๕

อรุณพรหมนี้ เป็นอรุณพรหมผู้มีสัญญาที่ไม่ใช่ ไม่มีสัญญาที่ไม่ใช่
สลายสุขเป็นเวลายาวนานถึง ๘๔,๐๐๐ มหากัป

บางท่านอาจจะรู้สึกเข้าใจยากกับคำว่า มีสัญญาที่ไม่ใช่
ไม่มีสัญญาที่ไม่ใช่ คำว่า เนวสัญญา หมายความว่า ไม่มีสัญญา
อย่างหยาบ นาสัญญา หมายความว่า มีสัญญาละเอียดประณีต
รวมกันเป็นเนวสัญญานาสัญญายตนะ จึงหมายถึงถูกต้องดีไป
ภพภูมิที่ไม่มีสัญญาอย่างหยาบ มีแต่สัญญาอย่างละเอียดประณีต
แต่ความรู้สึกนึกคิดอย่างนี้ก็เลือนน้อยมาก ส่วนว่าจะละเอียด
ประณีตเพียงไร หลวงพ่อมีตัวอย่างที่น่าสนใจจะนำมาเล่าใน
ภายหลัง เราจะได้เข้าใจเรื่องของอรุณพรหมได้ดียิ่งขึ้น แต่ถ้า
อยากจะทำให้เข้าใจได้แจ่มแจ้งจริงๆ ต้องเข้าถึงพระธรรมกายกัน
ให้ได้

